

Groeperen: omgaan met verschillen

Op de meeste basisscholen wordt er gewerkt met het leerstofjaarklassensysteem. Dit gaat uit van groepen gebaseerd op kalenderleeftijd, waar vervolgens bepaalde leerstof aan wordt gekoppeld. Op het aspect leeftijd na, zitten de leerlingen in het leerstofjaarklassensysteem heterogeen gegroepeerd wat betreft onder andere sekse, interesse, intelligentieniveau (Alkema, Van Dam, Kuipers, Lindhout & Tjerkstra, 2006).

Het is algemeen bekend dat verschillende kinderen ook verschillende onderwijsbehoeften hebben (Van de Weijer, Prast, Kroesbergen & Van Luit, 2011). Door puur het leerstofjaarklassensysteem te volgen, wordt hier geen rekening mee gehouden; er zal gedifferentieerd moeten worden.

In het onderstaande artikel worden meerdere vormen van differentiatie in relatie tot het groeperen van leerlingen tegen elkaar afgezet.

Individualistisch onderwijs

Een vorm van onderwijs waarin differentiatie zeer sterk is doorgevoerd, is individualistisch onderwijs. Om aan de verschillen tussen kinderen tegemoet te komen, wordt voor iedere leerling een individueel onderwijsaanbod geformuleerd. Risico's hiervan zijn dat er weinig ruimte is voor interactie tussen leerlingen en minder begeleiding per kind door de leerkracht (Van de Weijer et al, 2011).

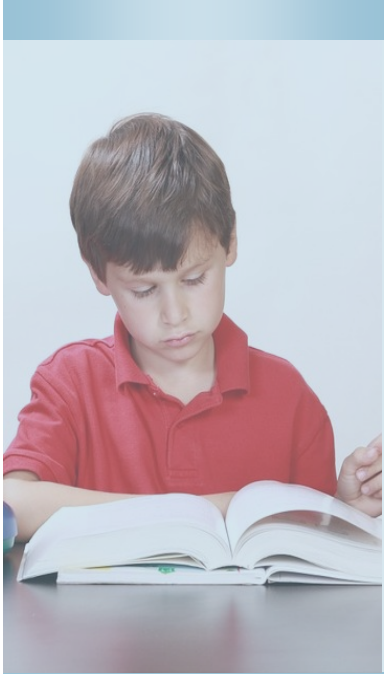
Daarnaast vergt dit zeer veel van de organisatie van de leerkracht. Op de meeste scholen wordt er enkel bij leerlingen met een zeer grote leerachterstand of leerprobleem, waarbij duidelijk is dat het kind het minimale uitstroomniveau niet zal behalen, een IOP of OPP opgesteld, waarmee het kind voor een of meer vakgebieden wel een individueel aanbod krijgt.

Individualistisch onderwijs komt dus (nog) niet veel voor. De meest gangbare vormen van differentiatie zijn echter divergente en convergente differentiatie.

Inhoud

Groeperen, omgaan met verschillen	1
Individualistisch onderwijs	1
Convergente en divergente differentiatie	2
Risico leerlingen	2
Meer- en hoogbegaafde leerlingen	3
Conclusie	3

Divergente en convergente differenti-

Bij divergente differentiatie volgen de leerlingen onderwijs op hun eigen niveau, terwijl de groep bij convergente differentiatie juist bij elkaar wordt gehouden (Van de Weijer et al, 2011).

De meeste basisscholen passen voor het merendeel van haar leerlingen convergent differentiëren toe. Waar leerlingen bij divergent differentiëren homogeen gegroepeerd worden, gaat convergent differentiëren juist uit van een heterogene groep.

Dit houdt in de praktijk in dat alle leerlingen van groep 7 ook de instructie van groep 7 volgen. Middels het directe instructiemodel wordt er tegemoet gekomen aan de verschillende instructiebehoeftes van leerlingen.

Echter, voor risicoleerlingen wordt er ook divergent gedifferentieerd door hen in homogene subgroepen bij elkaar te zetten. Op deze manier krijgt de leerkracht de mogelijkheid hen intensief te begeleiden.

‘De enige groep leerlingen die wél profiteert van het werken in homogene groepen, zijn zij die meer- of hoogbegaafd zijn.’

Herkomst artikel

Deze tekst is tot stand gekomen in het kader van de opleiding Master EN richting Leren aan het Seminarium voor Orthopedagogiek.

Het is een geanonimiseerde bewerking van een prestatie behorend bij de module ‘Leren en professioneel handelen’ en is geschreven op 20 januari 2016.

De schrijfster is Lisa Jansen-Scheepers. Voor vragen of voor het kenbaar maken van eventuele onjuistheden, is zij bereikbaar middels onderstaand e-mailadres

Contact@lessenvanlisa.nl

Risico leerlingen

Hoewel de hierboven beschreven instructie in niveaugroepen vaak als een effectieve oplossing wordt gezien (Den Dulk & Janssens, 2005, p. 137), zijn er met name voor de zwakke leerlingen, ook veel nadelen aan verbonden. Onderzoek wijst namelijk uit dat het werken met vaste niveaugroepen de verschillen tussen deze niveaugroepen juist vergroot (Vernooij, 2009).

Daarnaast is het bekend dat wanneer leerlingen eenmaal in een instructiegroep zitten, ze hier maar moeilijk uitkomen. Om dit te voorkomen, maar toch tegemoet te komen aan het recht van risicoleerlingen op meer instructie - en leertijd, kunnen interventies als coöperatief leren of tutoring worden ingezet.

Door tutoring of duoleren, waarbij een sterke leerling samenwerkt met een zwakke leerling, wordt de taakgerichte leertijd van de zwakke leerling uitgebreid, omdat er rekening wordt gehouden met zijn specifieke problemen (Vernooij, 2009). Volgens Hattie (2013, p. 108) is het positieve effect van dit tutorschap voor beide leerlingen even groot. Hij benoemt dat leerlingen die leraren worden voor anderen evenveel leren als degenen die ze helpen.

Samenwerken, en dan vooral in heterogene groepen, is sowieso zeer effectief. Het effect van coöperatief leren, bij voorkeur in heterogene groepen, overtreft zowel individueel als klassikaal leren (Hattie, 2013, p. 108).

Meerbegaafde leerlingen werken samen in een homogene groep.

Meer- en hoogbegaafde leerlingen

De enige groep leerlingen die wél profiteert van het werken in homogene groepen, zijn zij die meer- of hoogbegaafd zijn. Deze leerlingen hebben namelijk groepsgenoten nodig die hen begrijpen en waarmee ze kunnen levelen (Blankestijn, 2014).

Het gaat hierbij echter om een zeer kleine groep, maximaal één of twee leerlingen per klas, dus dit zal groepsoverstijgend, en op een kleine school zelfs schooloverstijgend, georganiseerd moeten worden. Onder begeleiding van een leerkracht kan er dan gewerkt worden aan leerstofoverstijgende doelen.

In conclusie

Door convergente en divergente differentiatie met elkaar te combineren, kunnen alle leerlingen optimaal profiteren (Van de Weijer et al, 2011). Het merendeel van de scholen doet dit door haar leerlingen tijdens de reguliere lessen heterogeen te groeperen. Voor risicoleerlingen en meerbegaafde leerlingen kunnen er daarnaast subgroepen worden gecreëerd, die regelmatig op basis van resultaten en observaties worden bijgesteld.

De zwakke leerlingen hebben dan voornamelijk baat bij samenwerking met behulp van coöperatieve werkvormen en tutoring. Voor sterke leerlingen is het juist raadzaam in gelijkgestemde groepen te werken.

Bronvermelding

Alkema, E., Dam, E., Kuipers, J., Lindhout, C., & Tjerkstra, W. (2006). *Meer dan onderwijs*. Assen: Van Gorcum

Blankestijn, B. (2014). Zorgen voor je hoogbegaafde leerlingen: zij moeten ook op het randje van hun kunnen presenteren. *Kader primair*, 6, pp. 14-17.

Dulk, den C & Janssens, M. (2005). *Inleiding in zorgverbreding en orthodidactiek*. Baarn: HB uitgevers.

Hattie, J. (2015). *Leren zichtbaar maken* (4^e druk). Rotterdam: Bazalt

Vernooij, K. (2009). Omgaan met verschillen nader bekeken: wat werkt? *Onderwijs maak je samen*, 17 september 2009.

Weijer-Bergsma, van de, E., Prast E., Kroesbergen, E. & Luit, van H. (2011). Afstemmen op onderwijsbehoefte: gedifferentieerd rekenonderwijs. *Volgens Bartjens*, 31, pp. 31-33.